

ВІДГУК

офіційного опонента Наливайко Ольги Борисівни
на дисертаційне дослідження Драчук Мар'яни Іванівни
«Інформаційні технології в системі професійної підготовки майбутніх
фармацевтів» представлене на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Фармацевтична галузь України поєднує виробництво лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптову і роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання і поширення за допомогою налагодженої збутової мережі й належить до числа найбільш динамічних і рентабельних, але водночас виступає як особливий сегмент ринку, що регулюється державними органами влади, а також контролюється страховою медициною. Останнім часом фармація починає інтегруватися зі сферою медичних послуг. Професійна підготовка фахівців фармацевтичної галузі у сучасних умовах набуває пріоритетного значення, оскільки істотно сприяє подальшому розвитку охорони здоров'я населення, збереженню й зміцненню здоров'я людей та запобіганню різноманітним захворюванням. Адже саме висококваліфіковані фахівці фармацевтичної галузі здатні забезпечити пошук та вдосконалення нових ефективних засобів лікування і профілактики хвороб. Тому використання інформаційних технологій в системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів є важливим завданням сучасної професійної освіти. З огляду на вище наведене, дисертація Драчук Мар'яни Іванівни є, безумовно, актуальною.

Актуальність і значущість теми дисертаційної роботи підтверджують також виокремлені М. І. Драчук суперечності між: рівнем наявної і необхідної інформаційної культури випускників; наявною системою підготовки фахівців до інформаційної діяльності та потребами застосування інноваційних

технологій у професійній діяльності; сучасними вимогами суспільства й держави до представників фармацевтичної галузі, здатних виконувати професійні функції на високому рівні, та недостатнім рівнем їхньої професійної культури відповідно до сучасних світових тенденцій; потребою в наближенні системи фармацевтичної освіти до світових стандартів на основі принципів гуманітаризації освіти та нерозробленістю відповідних засад підготовки майбутніх фармацевтів.

Дисертаційне дослідження виконане Драчук М. І. в межах науково-дослідної теми «Застосування математичних методів для дослідження фізико-хімічних процесів в біотехнічних системах» (№ 0117U001078) Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького та теми «Теоретичні та методичні основи впровадження нових інформаційних технологій у навчально-виховному процесі» (№0100U005521) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту педагогіки і психології АПН України (нині Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України) (протокол № 7 від 24 квітня 2003 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 5 від 27 травня 2003 р.).

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації. Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. М. І. Драчук чітко визначила мету, об'єкт, предмет, гіпотезу та завдання дослідження, що стало підґрунтям успішного наукового пошуку й якісно вплинуло на одержані результати. Структура дисертації чітко і логічно побудована. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації складає 268 сторінок. Список використаних джерел містить 220 найменувань, з них 17 іноземними мовами.

Наукові факти, одержані здобувачем. Чітко обґрунтована наукова

новизна дисертаційної роботи, вперше: науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів (культурологічний підхід до використання інформаційних технологій у професійній освіті майбутніх фармацевтів; взаємодія з роботодавцями та професійна мобільність майбутніх фармацевтів; врахування чинників зовнішнього та внутрішнього середовища); розроблено й обґрунтовано модель формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, що враховує специфіку майбутньої професійної діяльності, передбачає професійну спрямованість інформатичних дисциплін; обґрунтовано структурні компоненти моделі: чинники (зовнішні та внутрішні), педагогічні умови, компоненти, критерії, показники та рівні сформованості інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів; уточнено: визначення понять “професійна підготовка майбутніх фармацевтів”, “компетентність”, “інформаційна компетентність”, “інформаційна культура” та запропоновано термін “інформаційно-культурологічна компетентність майбутніх фармацевтів”; набули подальшого розвитку: теоретичні положення компетентнісного, інформаційного та культурологічного підходів до професійної підготовки та інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження з використання інформаційних технологій в системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів є концептуальні наукові положення теорії і методики професійної освіти. Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату дає впевненість у тому, що дисертантка глибоко вивчила сучасний стан використання інформаційних технологій в підготовці фахівців фармацевтичної галузі.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Перший розділ дисертації: «Теоретичні основи використання інформаційних технологій у системі підготовки майбутніх фармацевтів» містить результати аналізу психологічної, педагогічної літератури та власного практичного досвіду дисертантки з

проблеми професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті розвитку сучасного інформаційного суспільства, опис особливостей використання інформаційних технологій у професійній діяльності та підготовці майбутніх фармацевтів, матеріали дослідження змісту і компонентів інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів.

В результаті проведеного аналізу фахової діяльності фармацевтів та особливостей їх підготовки у закладах вищої освіти дисертанткою визначено інформаційно-технологічну функцію, яка з'являється в професійній діяльності фармацевтів в умовах інформатизації суспільства. Доведено, що суттєвий крок у розвитку галузі охорони здоров'я та її фармацевтичного сектору може забезпечити налагоджена інформаційно-довідкова система, що містить детальну інформацію про лікарські засоби та особливості їх виробництва і використання у медицині.

Проведений М. І. Драчук аналіз дефініцій «компетентність», «інформаційна компетентність», «професійна культура» дав змогу визначити, поняття «інформаційно-культурологічна компетентність майбутнього фармацевта» яке розглядається як якість особистості, що включає сукупність знань, умінь і навичок виконання різних видів інформаційної діяльності та ціннісне ставлення до цієї діяльності й особистісні якості. Дисертанткою визначено три аспекти цього поняття: як однієї з ключових компетентностей; як складової професійної компетентності фахівця; як етапу у становленні його професійної культури.

У другому розділі дисертації «Педагогічні умови та модель формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів» дисертанткою обґрунтовано культурологічний підхід як умову формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, показано взаємодію з роботодавцями та професійну мобільність як умови формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, визначено вплив чинників зовнішнього (з боку суспільства) та внутрішнього (з боку фармацевтичної галузі) середовища на формування

інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, здійснено моделювання процесу формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів.

Дисертанткою розроблена і реалізована відповідно до вимог сучасного законодавства і виробництва, система багаторівневої безперервної інформаційно-технологічної підготовки, де особлива увага приділяється питанням безперервності, наступності та достатності інформатизації і технологізації освітнього процесу майбутніх фармацевтів у закладах вищої освіти, інтеграції спеціальних й інформаційних дисциплін, формуванню професійно-орієнтованого інформаційного середовища й єдиного інформаційного простору фармацевтичної галузі.

М. І. Драчук розглядає взаємодію закладів вищої освіти з роботодавцями як якісно нову, самостійну педагогічну систему, що виникає на стику двох систем: виробничої (підприємство-замовник) та освітньої (заклад вищої освіти), які доцільно розглядати як дві складні динамічні системи, поєднані зв'язками взаємодій. Вона звертає увагу на те, що залежно від соціальних умов суттєвими стають різні типи зв'язків, які формують структуру взаємодій, характерну для даного історичного етапу, на якому знаходиться суспільне виробництво. Це дає можливість прогнозувати результат діяльності майбутніх випускників вже з перших етапів здобуття освіти. Системність описаного підходу передбачає співпрацю усіх структурних підрозділів і компонентів, що сприяє оптимальному розвитку, професійній підготовці та професійній діяльності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі.

Проблеми формування професійної мобільності розглядаються дисертанткою з позицій компетентнісного підходу: в основу формування професійної мобільності майбутніх фахівців має бути покладена інформаційно-культурологічна компетентність майбутнього фармацевта, що має широкий радіус дії і дозволяє виходити за межі однієї групи професій, професійно і психологічно готувати фахівця до освоєння нових професій, забезпечує готовність до інновацій у професійній діяльності.

Дисертанкою визначено зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на підготовку фармацевтичних кадрів.

До зовнішніх чинників дисертантка відносить: стрімкий розвиток фармацевтичної науки і технологій; зміни в структурі та організації фармацевтичної галузі; надзвичайно швидкий розвиток інформаційних технологій і технологій виробництва; підвищення грамотності суспільства в питаннях здоров'я та лікування, що підвищує вимоги до підготовки фармацевта та системи фармацевтичного забезпечення в цілому; нові проблеми етичного та деонтологічного характеру у взаємодії фармацевта та споживача.

Серед внутрішніх чинників, на її думку, найбільш актуальними є: нові аспекти мотивації навчання та професійної фармацевтичної діяльності; оновлення змісту професії фармацевта; поєднання потреб особистості та професійної самореалізації.

М. І. Драчук розробила і апробувала модель формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, яка має достатньо окреслені ознаки наукової новизни і враховує низку системних факторів, що модифікують її зовнішній вид: аналіз ринку праці (запити роботодавців), вимоги до кваліфікації (на нормативному рівні), прогноз на майбутнє (зона найближчого розвитку кваліфікації), можливості освітньої установи (наявність необхідної технічної бази і педагогічних кадрів), фактори зовнішнього середовища (економічні, соціальні, політичні, культурні, технологічні). Структурна схема моделі складається з п'яти конструктивних блоків: цільового, методологічного, технологічного, оцінного та результативного. У роботі визначено функції та зміст кожного із зазначених блоків моделі. Зауважимо, що саму модель можна схарактеризувати як цілісний алгоритм, який дав змогу відобразити увесь процес дослідження й представити цей процес і його результати в роботі.

Варто звернути увагу на авторську методику реалізації педагогічних умов і моделі формування інформаційно-культурологічної компетентності

майбутніх фармацевтів, що передбачає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процес підготовки майбутніх фармацевтів.

У третьому розділі роботи «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів» наведено характеристики основних етапів дослідження, кількісний і якісний аналіз показників, одержаних в його результаті. Експериментальне дослідження проводилося для визначення динаміки рівнів сформованості інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів. Під час дослідження рівня сформованості інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів дисертанткою було досліджено мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти інформаційно-культурологічної компетентності підготовки майбутніх фармацевтів та запропоновано критерії сформованості цих компонентів. Узагальнені результати перевірки за трьома критеріями та визначення їх динаміки у контрольних і експериментальних групах дали змогу зробити висновок про ефективність і позитивний вплив запропонованих педагогічних умов формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів.

Достовірність отриманих результатів підтверджувалася за критерієм Пірсона χ^2 . Результати формувального експерименту дали змогу зафіксувати позитивну динаміку рівня професійної компетентності, що свідчить про ефективність моделі та позитивний вплив запропонованих педагогічних умов формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження М. І. Драчук мають науково-практичне значення і можуть використовуватися в системі професійної освіти майбутніх провізорів.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Значення одержаних результатів для педагогічної науки і практики

визначається насамперед тим, що наукові здобутки Драчук М. І. складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з питань підвищення ефективності фахової підготовки кадрів фармацевтичної галузі, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій професійній освіті.

Результати педагогічного експерименту, впровадження запропонованих дисертанткою методик в освітній процес ЗВО України (Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (довідка № 01-15/824 від 06 грудня 2018 р.), Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка № 03/2223 від 19 листопада 2018 р.), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (довідка № 60 від 28 листопада 2018 р.), Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка № 01-23/655 від 19 грудня 2018 р.)), дають підстави стверджувати, що завдання наукового пошуку вирішені, мета дослідження досягнута.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в розробленні та вдосконаленні методичного інструментарію формування професійної інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі; підготовці методичного супроводу реалізації педагогічних умов формування професійної інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів; розробленні та впровадженні методичного забезпечення підготовки фармацевтів і вибіркового спецкурсу «Інформаційно-культурологічна компетентність майбутніх фармацевтів» як додаткового до базового курсу «Інформаційні технології в галузі»; розробці діагностичної методики визначення рівнів сформованості інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів; в підготовці методичних рекомендацій щодо використання інформаційних технологій у підготовці фармацевтів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, наукове та практичне значення одержаних результатів, наведемо наступні побажання та зауваження, що виникли в процесі її аналізу:

1. Робота значно виграла б, якби містила порівняльний аналіз вітчизняного і закордонного досвіду практичної підготовки фармацевтів.

2. Здійснюючи теоретичне обґрунтування досліджуваної проблеми в 1 розділі бажано було б детальніше проаналізувати професійну підготовку фармацевтів у галузі використання сучасних програмних засобів у практичній діяльності.

3. У моделі формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів варто було б відобразити зв'язки між педагогічними умовами та основними складовими компонентами інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів.

4. В авторефераті можна було б представити більш детально результати методики і результати педагогічного експерименту та їх аналіз.

5. Доцільно було б в описі подальших напрямів наукових досліджень і перспектив підготовки кадрів для фармацевтичної галузі в закладах вищої освіти України зазначити аспекти технологізації виробництва і розповсюдження лікарських засобів.

Слід зазначити, що висловлені зауваження та побажання не зменшують високу наукову значущість роботи, яка є концептуальною, цілісною, завершеною, що робить вагомий внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Основні положення дисертації Драчук М. І. повністю висвітлені у 38 наукових і науково-методичних працях, у тому числі 10 статей у провідних наукових

фахових виданнях та закордонних періодичних виданнях що індексуються наукометричними базами, 2 брошурах з методичними рекомендаціями.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.
Структурна побудова, зміст, результати роботи, висновки, що викладені в авторефераті, відповідають і відображають основні положення дисертації.

Загальний висновок. Дисертація Драчук Мар'яни Іванівни «Інформаційні технології в системі професійної підготовки майбутніх фармацевтів» за своїм теоретичним рівнем, науковою новизною та практичною значущістю повністю відповідає п. 9, 11, 12 «Порядку присвоєння наукових ступенів та присвоєння звання старшого наукового співробітника», щодо кандидатських дисертацій та іншим відповідним інструктивним вимогам МОН України, а її автор – Драчук Мар'яна Іванівна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04– теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри іноземних мов з курсом латинської
мови та медичної термінології Вінницького
національного медичного університету
імені М.І.Пирогова

О.Б.Наливайко

